

PASSAGES

AZ ORIENT PROJEKT MAGYAR-ÁZSIAI
KAPCSOLATTÖRTÉNETI PLATFORM ÉVKÖNYVE

orient-projekt.hu

GP

1. ÉVFOLYAM | 2023

Egyiptom • India • Japán • Kína • Koreai-félsziget • Mongólia

PASSAGES

Az Orient Projekt

Magyar-Ázsiai

Kapcsolattörténeti Platform

Évkönyve

PASSAGES

Az Orient Projekt
Magyar-Ázsiai Kapcsolattörténeti Platform Évkönyve

1. évfolyam

Budapest

2023

orient-projekt.hu

PASSAGES

Az Orient Projekt Magyar-Ázsiai Kapcsolattörténeti Platform Évkönyve
1. évfolyam | 2023

A *Passages* az Orient Projekt Magyar-Ázsiai Kapcsolattörténeti Platform (OP) évkönyve. Kiadványunk elektronikus folyóirat formájában, *Open Access* rendszerben évente egyszer jelenik meg honlapunkon. Ennek megfelelően díjmentesen hozzáférhető, és a szerzők számára is díjmentes publikációs lehetőséget nyújt. A kéziratok benyújtásához segédlet szintén honlapunkon található.

Főszerkesztő, szerkesztésért felelős személy: NAGY ELEK

Szerkesztők: CSOMA MÓZES, GYARMATI JÁNOS, ISPÁN ÁGOTA LÍDIA, KIRÁLY ATTILA, SIPTÁR DÁNIEL, SZÁNTÓ IVÁN, SZILÁGYI ZSOLT

A lapszám szakmai szerkesztője: KIRÁLY ATTILA

A lapszám olvasószerkesztője: ISPÁN ÁGOTA LÍDIA

Grafikai terv: KIRÁLY ATTILA

Tördelés: MAHMOUDI-KOMOR JUDIT

Kiadó: Orient Projekt Magyar-Ázsiai Kapcsolattörténeti Platform
Eurázsia Központ

Az Orient Projekt fő támogatója a Pallas Athéné Domus Meriti Alapítvány

PADME

PALLAS ATHÉNÉ
DOMUS MERITI
ALAPÍTVÁNY

Felelős kiadó: NAGY ELEK

A kiadó székhelye: 2600 Vác, Donga u. 2.

Honlap: <https://orient-projekt.hu>

Kapcsolat: info@orient-projekt.hu

ISSN 2939-8592 (Online)

ISSN 2939-8584 (Nyomtatott)

DOI: <https://doi.org/10.59608/pas2023a000.00>

A kiadvány Spectral és Ambient betűtípussal, 210 × 297 mm méretben készült. A borítón: Elked Antal kocsijával (1899, Sanghaj. Opel Darracq, 1899-es modell). Fotó: Kiss Sándor gyűjteményéből.

©iS© Ez a Mű a [Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi Licenc](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/) feltételeinek megfelelően felhasználható.

PASSAGES 1. ÉVFOLYAM (2023)

NAGY ELEK: <i>Főszerkesztői előszó és köszönetnyilvánítások</i>	9
Egyiptom	
KIRÁLY ATTILA: <i>Egyiptom és Magyarország</i>	13
KIRÁLY ATTILA: <i>A magyarországi egyiptológia oktatás történetének vázlata</i>	47
KIRÁLY ATTILA, REZSABEK NÁNDOR: <i>Mahler Ede (1857–1945)</i>	69
India	
LÁZÁR IMRE: <i>A magyar–indiai kulturális kapcsolatok évszázadai</i>	76
BALDAVÁRI ESZTER: <i>Medgyaszay István (1877–1959)</i>	131
KELÉNYI BÉLA: <i>Schwaiger Imre (1868–1940)</i>	139
LÁZÁR IMRE: <i>Sóbbhá (Fori) Néhrú (1910–2001)</i>	145
LÁZÁR IMRE: <i>Tömöry Edith (1910–2001)</i>	155
Japán	
KISS SÁNDOR: <i>Elked Antal (1873–1942)</i>	166
KISS SÁNDOR: <i>Komor, George (1888–1976)</i>	177
KISS SÁNDOR: <i>Komor Izidor (1860–1942?)</i>	183
KISS SÁNDOR: <i>Komor Szigfrid (1863–1935)</i>	189
KISS SÁNDOR: <i>Kuhn Arthur (1850–1943)</i>	195
KISS SÁNDOR: <i>Kuhn Moritz Montague (1831–1901)</i>	201
KISS SÁNDOR: <i>Metzger Nándor</i>	205
SZILAS LÁSZLÓ SJ RENDTÖRTÉNÉS SZ NYOMÁN JTMR LEVÉLTÁR: <i>Nemeshegyi Péter SJ. (1923–2020)</i>	229
GULYÁS ZOLTÁN: <i>Szentgáli Antal (1868–1945)</i>	239
SZÉKÁCS ANNA: <i>Székácsné Vida Mária (1916–2000)</i>	251
Kína	
SALÁT GERGELY: <i>Kína és Magyarország</i>	267
SZILAS LÁSZLÓ SJ RENDTÖRTÉNÉS SZ NYOMÁN JTMR LEVÉLTÁR: <i>Ladányi László SJ. (1890–1965)</i>	299
SZILAS LÁSZLÓ SJ RENDTÖRTÉNÉS SZ NYOMÁN JTMR LEVÉLTÁR: <i>Szarvas Miklós SJ. (1890–1965)</i>	305

PASSAGES 1. ÉVFOLYAM (2023)

Koreai-félsziget

CSOMA MÓZES: <i>A Koreai-félsziget és Magyarország</i>	315
OSVÁTH GÁBOR: <i>Diák voltam Észak-Koreában. 1970–72</i>	337
CSOMA MÓZES: <i>Gróf Vay Péter élete és utazásai Koreában</i>	355

Mongólia

SZILÁGYI ZSOLT: <i>Mongólia és Magyarország</i>	367
KEMPF BÉLA: <i>A Szegedi Egyetem Könyvtárának Ligeti-hagyatéka</i>	407
SZILÁGYI ZSOLT: <i>Kara György (1935–2022)</i>	417
SZILÁGYI ZSOLT – ROTTÁR MÁTÉ: <i>Ligeti Lajos (1902–1987)</i>	425

Művészek

KELÉNYI BÉLA: <i>Boromisza Tibor (1880–1960)</i>	439
KELÉNYI BÉLA: <i>Csapek Károly (1904–1976)</i>	445

Visszaemlékezés

Diák voltam Észak-Koreában (1970–1972)

OSVÁTH GÁBOR *

* Nyelvész, koreanista, E-mail: osvath.gabor1946@gmail.com

Kulcskifejezések: Osváth Gábor, Észak-Korea, visszaemlékezés

Hivatkozás: Osváth, G., (2023). Diák voltam Észak-Koreában (1970–1972). *Passages* 1:337–353. <https://doi.org/10.59608/pas2023a023.00>

A Kádár-korszak delelőjén különböző állami és társadalmi szervek, főleg a külügy, belügy, szakszervezetek jelezték az illetékeseknek, hogy szükségük lenne koreai nyelvet és kultúrát ismerő szakemberekre.¹ Az igényt kielégítendő 1970 és 1972 között két társammal, R. Ferencsel és M. Sándorral a Kim Ir Szen Egyetem részképzéses hallgatójaként két tanévet tölthettünk Phenjanban, hogy elsajátítsuk a koreai nyelv alapjait. Az ott tartózkodásra azért volt szükség, mert hazánkban intézményes keretek között akkor még nem volt koreainyelv-oktatás, ugyanakkor a két ország közötti kulturális egyezményben lehetőség volt diákcserére. Hármunk közül végül ketten fejeztük be a kurzust, mert Sanyi egy év után egészségi állapota miatt hazatért (ő már sajnos nem él). Az egyetlen magyar diák, aki 1956 után előttünk egy tanévvel ott tanult, Mártonfi Ferenc (1945–1991) volt, aki az ELTE kínai tanszékének oktatójaként kapott koreai ösztöndíjat. Egyre ke-

¹ A budapesti észak-koreai követségen több diplomata igen jól beszélt magyarul. Etre Sándor diplomata (1941–2005), aki a phenjani Külügyi főiskolán, majd a moszkvai Nemzetközi Kapcsolatok Egyetemén (IMO) tanulta meg a koreai nyelvet, nagykövetségként működött Phenjanban, később az első dél-koreai magyar nagykövetségként a Szöul díszpolgára címet is elnyerte. Ő általában csak a legmagasabb szintű tárgyalásokon tolmácsolt.

Kollázs képei:

Balra: Kim Ir Szen szülőháza előtt Valerij Koskin, Osváth Gábor és Pak. Forrás: Osváth Gábor gyűjteményéből

Középen: Japán és vietnámi diákok. Forrás: Osváth Gábor gyűjteményéből

Jobbra: ld. az 1. képnél

vésbé bírta elviselni az ottani nyomasztó légkört, ezért néhány hónappal a két tanév lejárta előtt követelte a nagykövettől, hogy azonnal küldjék haza. Mindezek ellenére a Phenjanban hosszú ideig diplomataként szolgáló Fendler Károllyal (1933–2013) együtt ő lett a hazai Korea-kutatás megalapítója: Fendler történész és politológus, Mártonfi nyelvész és irodalmár volt. Tevékenységükkel két tanulmányban foglalkoztam.

Gyakran felteszik a kérdést: miért ezt a távoli, már az akkori Magyarországon is kétes hírű országot választottam? Magánéleti és szakmai problémáim voltak, ezek elől menekülve érdeklődési körömnek megfelelő kihívást láttam Koreában, és a fiatalkori kalandvágy is munkálkodott bennem.

Ezt a kamaszos vágyat ott, Koreában versben is próbáltam megfogalmazni. Befejező sorai:

„De itt van Kelet,
Ez a csodás elefánt,
Talán elém térdel,
Széles hátára felemel,
És elhimbál engem
Sötét szemek, illatok
Ósi erdejébe.”

A minisztériumi pályázat három országot jelölt meg, ahová nyelvtanulás céljából utazni lehetett: Mongólia, Korea és Vietnam.² Én Koreát választottam, mivel megtudtam, hogy geopolitikai helyzete és történelmi múltja miatt Korea a legizgalmasabb, hiszen Kína és Japán között szárazföldi hídként fontos közvetítő szerepet játszott: Kínából átvette és továbbította Japán felé a kínai államszervezet, állambölcselet, a konfucianizmus alapelveit, majd a buddhizmust, az irodalmi, zenei műfajok jelentős részét. Világpolitikai jelentőségét emeli az a tény is, hogy a két koreai állam az egyetlen ország a világon, amely az összes politikai és gazdasági nagyhatalomnak közvetlen szomszédja: északon Oroszországgal, nyugaton Kínával határos, Dél-Koreában az USA hadserege állomásozik mintegy 28.500 fővel, keleten pedig, a tenger túlsó partján a gazdasági nagyhatalom, Japán terül el. Izgatott a megszépítően személyi kultusznak nevezett totalitárius rendszer is, annak mindennapjai, megnyilvánulási formái, hogy miért viseli el, miért tűri a nép.

Az utazást megelőzően hepatitis C elleni kötelező védőoltást kaptuk. Erre azért volt szükség, mert Észak-Koreában még ma is emberi ürülékkel trágyáznak, állítólag lakásonként elő van írva a megfelelő mennyiség összegyűjtése.

2 Vietnam szerepe ez akkor dúló vietnami háborúnak (1965–1975) köszönhetően felértékelődött, ezért az ottani nagyköveti poszt fontos szerepet játszott. Ugyanakkor a másik két ország Albániával együtt nem számított kedvelt kiküldetési célpontnak, az ottani nagyköveti posztot akkoriban egyfajta kádertemetőnek, káderpihentetőnek tartották a kapcsolatok lanyha, jelentéktelen intenzitása miatt.

A nagykövetség

Az Aeroflot Il-18-as repülőgépével omszki és irkutszki leszállás után 1970 szeptemberében, este érkeztünk meg Koreába, amelyet még ma is csak három repülőjárat köt össze a külfölddel: kettő Kínával, egy pedig Oroszországgal. Intő jelként a phenjani repülőtér épületén egy óriási Kim Ir Szen portré fogadott minket. A követség munkatársa kísért be az egyetem diákkotthonába, amelynek az előcsarnokában egy neonfénnel kivilágított és művirágokkal övezett nagy méretű Kim Ir Szen mellszobor ismételten rádőbbsentett minket arra, hogy hova is érkeztünk. Másnap a nagykövet tájékoztató megbeszélést tartott az irodájában. Az összejövetelt három dolog tette emlékezetessé. Az első a nagykövet érdekes nyelvi megformáltságú megjegyzése volt: *„Elvtársak, itt aztán csomót kell ám kötni a szerszámukra!”* Hittük is, meg nem is, a következő két év e téren tapasztalt eseménytelensége igazolta szavait, melyek a követ komoly diplomáciai tapasztalatait árulták el. Ezt követően felfigyeltem arra, hogy igen hangosan szól a rádió a szobában, tettem egy tétova megjegyzést, miszerint jó lenne lehalkítani, mert nem értjük egymást a zajtól. Nem szóltak semmit, csak néztek rám ámulattal: Nahát, ez a gyerek még azt sem tudja, hogy a lehallgatástól kell óvakodni ily módon. A harmadik élményem a követség munkatársainak pánikreakciója volt, amikor Márton Sanyi büszkén elővett egy bankjegyet s felmutatta azzal a megjegyzéssel, hogy neki van ám koreai pénze! Rögtön elvették tőle, páncélszekrénybe zárták a – mint kiderült – dél-koreai pénzt, aminek a birtoklása automatikusan azt jelenti az éber északi szervek számára, hogy az illető dél-koreai kém. Kiderült, hogy Sanyi a bankjegyet Budapesten kapta egy Dél-Koreát megjáró nyugati turistától.

Természetesen a tájékoztató lényegi részét a viselkedésre vonatkozó tanácsok jelentették, miszerint a tanulásra koncentráljunk és óvakodjunk az ottani rendszert illető kritikai megjegyzésektől, mert ennek kellemetlen következményei lehetnek, mert a koreai tanároknak, diákoknak jelenteniük kell, ha ilyet tapasztalnak. Végül – ismerve a kollégiumbéli mostoha körülményeket – engedélyezték számunkra, hogy hetente egyszer megfürödhessünk a követségen. Az is elhangzott, hogy a túl gyakori látogatás a követségen nem tanácsos, mert a koreai elvtársak ezt rossz néven vehetik, hiszen ezek a látogatások csökkentik a tanulásra fordítható értékes időt. A legkeserűbb élményünk az volt ezzel kapcsolatban, hogy még a követség szilveszteri összejöveteléről is éjfél után visszavíttek minket a kollégiumba annak ellenére, hogy lett volna szállás a számunkra.

A követség munkatársai egyébként segítőkészek voltak, sok érdekes információt kaptunk tőlük. Megtudtuk, hogy az észak-koreai propaganda (és a mi tankönyveink) állításával ellentétben a koreai háborút nem Dél-Korea, hanem Észak kezdte. Felhívták a figyelmet arra, hogy a követség tévéantennái nem véletlenül irányulnak Dél felé, a tévén keresztül nagy figyelemmel követik az ottani eseményeket, amelyek azért igen figyelemre méltóak, mert Dél ambiciózus gazdasági terveket valósít meg. Addig azt hittük honfitársaink többségéhez hasonlóan, hogy ott minden rossz és a helyzet kilátástalan.

A kollégium

Kollégiumunkban a külföldi és észak-koreai diákok együtt laktak, de a velünk szemben levő diákkotthonban nagy létszámuk miatt csak vietnami

あなたの親しい
ベトナム人
きいはいはな
Kimmy hon

1. kép.
Vietnámi diáklány kimonóban.
Forrás: Osváth Gábor gyűjtemé-
nyéből

hallgatók voltak. Meglepett minket, hogy a szívesen barátkozó vietnamiak között voltak olyanok, akik a phenjani egyetemen japán nyelvet tanultak és összejártak a Phenjanba akkreditált japán kommunista lap, az *Akahata Shimbun* tudósítójának családjával. Emlékeül kaptam egy fotót, amelyen a vietnami lány a tudósító feleségének kimonójában van megörökítve.

Emeletünkön három orosz, két NDK-s, két bolgár, két mongol, tucatnyi kubai és két román diák lakott. Utóbbi két náció képviselői barátságosak voltak ugyan, de betartották a három lépés távolságot; ennek oka valószínűleg követségük óvatosságra intő instrukciója volt. A kubaiak gyorsított nyelvtanfolyamon vettek részt, amire azért volt szükség, mert a koreaiak cukorgyárat építettek Kubában, és sok tolmács kellett a munkások mellé. A Bair nevű szimpatikus mongol fiú hősi halott apja révén a pártfőtítkárr, Cedenbal fogadott fia volt. Egy vele kapcsolatos szomorú esemény valósággal sokkolt minket. Egy délután izgatott szaladgálásra és kiabálásra figyeltem fel, kiderült, hogy a mongol fiú agyvérzést kapott és percekben belül meghalt. A temetésen nyitott koporsóban feküdt, így búcsúztattuk. Halálának okáról az a híresztelés kapott szárnyra, hogy egy évvel korábban részegen szidta Kim Ir Szen rendszerét, és az északi diákok megverték. Elképzelhető, hogy az ütlegezés utóhatásaként történt meg a tragédia. A két német fiú közül az egyik NDK-ba áttelepült volgai német volt, aki érezhető akcentussal ugyan, de jobban tudott oroszul káromkodni, mint az orosz fiúk, akik ezt a mutatványt elismerően hallgatták. Az említett diákok közül az orosz Szuhinyin és a mongol Urzsín nagykövetként ment nyugdíjba.

A szobákban általában három ágy volt. Minket, a három magyart együtt akartak elhelyezni, de mi kértük, hogy koreai szobatársat kapjunk, mert az

megkönnyíti a nyelvtanulást. Sanyi és jómagam mellé így került Cson mint szobatárs, aki igen érdekes egyéniség volt. Nappali tagozaton volt joghallgató 33 évesen, mivel 7 évig szolgált a hadseregben. A trikója alatt a mellén egy tokban zsinóron függött a párttagsági könyve, ezt a szokást állítólag a Kim Ir Szen vezette japánellenes partizánok vezették be. Többnyire késő este vetődött haza, addig a koreai diákokra vonatkozó kötelező tevékenységek kötötték le az idejét. Természetesen még nőtlen volt. Lefekvés előtt rövid ideig beszélgettünk, majd így szólt: Kkumnara'ro kapsida! Gyerünk álomországba! Igen hamar elaludt, mert mindig nagyon fáradt volt.

Egyik megjegyzése valósággal megdöbbenett, mert ismertem azt az északi követelményt, hogy az ellenségről csak rosszat szabad mondani vagy írni. Azt mondta ugyanis, hogy a koreai háború során, amikor gyerek volt, csokoládét kapott az amerikai katonáktól! Azoktól a jenki katonáktól, akiknek az északi kiadványokban nem arcuk, hanem pofájuk, nem kezük, hanem mancsuk van, és csak alávaló gonosztettekre képesek. Az ilyen jellegű propagandát támasztja alá az is, hogy a képes magazinokban az északi tárgyú fényképek színesek, míg a dél-koreai vagy amerikai események fekete-fehér és rossz minőségű fotókon láthatók. Állítólag bizalmas beszélgetések során a baráti országok diplomatáinak úgy nyilatkoztak, hogy ezekre a túlzó propaganda-fogásokra azért van szükség, hogy fenn tudják tartani a nép harci eltökéltségét, hiszen nincs béke, csak fegyverszünet van a Koreai-félszigeten.

Kollégiumi életünket minden bizonnyal figyelemmel kísérték az illetékesek. Egyik nap, estefelé a tranzisztoros rádiómon a dél-koreai adó O'bun durama 'Öt perces dráma' című műsorát hallgattam, amelyben a déliek szá-

2. kép.

Csoportkép észak-koreaiakkal, két magyarral és egy dél-jemeni diákkal. Forrás: Osváth Gábor gyűjteményéből

mára nevetségesnek tűnő északi szokásokat figurázták ki, például azt, hogy a felvonulásokon azért integetnek művirággal, mert azt többször fel lehet használni. Észak-Koreában tilos a dél-koreai rádiót hallgatni vagy az ottani tévét nézni. Ez nem is lehetséges északi polgárok számára, mert nem lehet világvevő rádiót vásárolni, csak a belföldi adó fogható.³ Nagyon halkan szólt a kis rádióm, mégis rám dörömböltek az ajtón: *Namcsoszon pangszongul tutcsi masio!* 'Ne hallgassál dél-koreai rádiót!' Megijedtem, de az esetnek nem lett semmi következménye. Ezután sokkal óvatosabb voltam.

A kollégiumban a higiéniai körülmények meglehetősen fogyatékosak voltak: víz csak reggel és este folyt a csapokból egy-két óra hosszat. Akkor lehetett mosakodni. A WC számára egy óriási bádogdézsába gyűjtöttük a vizet, ebből azt kimerve egy vödörrel kellett leönteni az anyagcsere végtermékét. A koreai diákok hetente egyszer gőzfürdőbe mentek, mi a követségen fürödtünk. Egyszer Cson barátom elvitt magával a gőzfürdőbe, ahol a vendégek törökülésben ülték körbe a forró vízű medencét. Alaposan beszappanozták a testüket, miközben egy kis műanyag lavórral folyamatosan öntötték magukra a medencéből kimert vizet. Ám a medencébe nem volt szabad bemenni. Az étkezésre a külföldi diákok számára fenntartott étteremben került sor valószínűleg azért, mert a menü sokkal jobb minőségű volt, mint a koreai diákok éttermében. A menü egyhangú volt, az idős szakács mindössze 3–4 európai ételt ismert, viszont mindennap volt hús az ebédben! A hozzám eljutott hírek arról szóltak, hogy a hazai és külföldi diákok elhelyezésének körülményei az eltelt 50 év alatt sokat javultak.

A tanulás

Nem a koreai diákokkal együtt tanultunk, mert a képzés jellege, rövidsége eltért az övékétől. A koreaiak egyenruhában, egyensapkában kettesével sorakozva énekszóval vonultak órára vagy ebédelni. Ránk ez nem vonatkozott. Az iskola és kollégium takarítása teljes egészében a diákok és tanáraik feladata (ez Japánban is így van!). Ezt a szokást természetesen követnünk kellett, mivelhogy nem volt takarítónő.

Ami a nyelvet illeti, a koreai számos vonásában az altaji nyelvekre hasonlít, agglutináló, atonális nyelv, tehát kissé emlékeztet a magyar nyelv szerkezetére, és ez bizonyos könnyebbséget jelentett a számunkra. Írása hangjelölő, sokkal egyszerűbb, mint a fogalomjelölő kínai és a szótagjelölő japán *kana* írás, mivel a koreaiiban csupán 24 betűforma van, és ezek kombinációi jelölik a 40 koreai beszédhangot. Egy hét alatt jól meg lehetett tanulni. Eredetileg magyar–oroszlévién itthon a Nagy Szovjet Enciklopédiából szereztem ez irányú értesüléseimet is. A műben két koreai szó cirill betűkkel volt megadva, ezeket rögtön megtanultam, az első a 'hóember' jelentésű *nun'szaram* volt, a másik kicsit hosszabb: *Csoszon Mindzsudzsu Inmin Konghvaguk* 'Koreai Népi Demokratikus Köztársaság'. Az első koreai órán ezeket büszkén előadtam, a tanár nagyon meg volt elégedve a magyar elvtárs teljesítményével, két társam viszont kevésbé, kicsit strébernek tarthattak.

3 Manapság az internet helyett is csak intranet használható. A koreaiak lakta Mandzsúriából sikerült dél-koreai DVD-t és CD-t becsempészni, az ottani tévéso-rozatoknak komoly feketepiaci alakult ki. Ezt a belügyi szervek úgy próbálják akadályozni, hogy bizonyos körzetekben kikapcsolják az áramot, aminek következtében ott beragadnak a lemezek. Ezután razziáznak.

A következő tantárgyakat tanultuk: koreai nyelv, koreai történelem, koreai irodalom, a Koreai Munkapárt története; ez utóbbi teljes egészében Kim Ir Szen tevékenységére összpontosult. A tankönyvek szövege, a szótárak szerkesztése a mai napig teljes mértékben átpolitizált. A szövegek Kim Ir Szenen kívül szüleinek forradalmi tevékenységét is méltatják. A vezér nevén és díszítő jelzőin kívül a gyakori ismétlésük miatt a szülők neve rögzült bennünk legelőször: *Kim Hjongdzsik szonszengnim* ('Kim Hjongdzsik tanár úr', Kim Ir Szen apja) és *Kang Banszok njosza* ('Kang Banszok asszony', Kim Ir Szen anyja). Mint kiderült, ők voltak a Kim Ir Szent megelőző forradalmi harc legnagyobb harcosai. Már akkor sejtettem, hogy ennek oka a hatalom családi átörökítésének szándéka lehet, holott akkor még a vezér fiának, Kim Dzsongilnak a nevét senki sem ismerte, ugyanis nem volt publikus.

Az északi nyelvezet a médiában, a tankönyvekben nyelvi klisékre épül, ami a nyelvtudomány szerint a gondolkodás beszűkülését eredményezi. Ilyen sablonok például, ezeket álmunkban is fújtuk: *kjongehanun szurjong*, 'tisztelt és szeretett vezér', *videhan szurjongnim'kkeszo taumgva katcshi kjosihaszosszumnida* 'a nagy vezér a következőket tanította', *hjongdzi csido* 'helyszíni útmutatás' (mármint a vezéré), *hangil thudzseng* 'japánellenes harc', *midzse nomdul* 'amerikai imperialista gazfickók', *Namcsoszon kveredodang* 'dél-koreai bábkormány' stb. A birtokomba került középiskolai angol nyelvkönyvben egyetlen eredeti angol szöveg sincs, nincs benne információ Angliáról, Amerikáról. Minden fejezet azt a célt szolgálja, hogy a tanuló angolul is el tudja mondani az északi propaganda szólamait. Az 1970-ben kiadott koreai–angol szótár első oldala Kim Ir Szent idézi: „Miért kell a diákjainknak tanulni? Minden diáknak pontosan kell tudnia, hogy a koreai forradalomért, a koreai szocializmus érdekében kell tanulniuk. Az idegen nyelveket is a koreai forradalom érdekében kell elsajátítani”. A mozgalmi nyelvben fontos címszavakhoz minden előforduláskor csatolnak egy Kim Ir Szentől származó idézetet, például a *cshungszong* 'hűség' esetében a párthoz, forradalomhoz, munkásosztályhoz való hűség fontosságáról szól a vezéri intelem.

A szókincs elsajátítása során sok meglepetés ért minket. Az egyik ilyen az 'elvtárs' szó koreai megfelelője volt. Kiderült ugyanis, hogy e szónak – a világon egyedülálló módon – két változata alakult ki: a *tongdzsi* és a *tongmu*. Ez a nyelvi gyakorlat a koreai nyelvi fejlődés szerves vonulatába illeszkedik, ugyanis a hierarchiát igen tisztelő konfuciánus szellemiségű kultúrájukban a tisztelet fokának megfelelően bonyolult szinonimarendszer alakult ki. Miként más nyelvekben is, általában az idegen eredetű szó a választékosabb, tiszteletteljesebb; következésképpen a kínai eredetű *tongdzsi* a magasabb rangú, idősebb elvtársakat illeti, míg az egyenlő vagy alacsonyabb beosztásúakat és a fiatalabbakat a 'barát' jelentésű koreai *tongmu* szóval kell illetni. A külföldi ösztöndíjasok tréfából időnként *tongdzsi*-nak szólították egymást, ha ezt egy koreai diák meghallotta, rögtön magyarázta, hogy körükben csak a *tongmu* az illendő forma. Koreában tehát, az egyenlőséget hirdető kommunista elvekkel nehezen összeegyeztethetően, az elvtárs szó is igazolja Orwell meglátását: mindenki egyenlő, de vannak, akik egyenlőbbek. Kim Ir Szenre vonatkoztatva a *tongmu* szó használata felségsértéssel volt egyenértékű. Dél-Koreában az északi rendszert asszociálja ez a szó, ezért a *tongmu* helyett a *cshingu* szót használják 'barát' jelentésben.

3. kép.

Tanáraink egy tanulmányi kiránduláson. Forrás: Osváth Gábor gyűjteményéből

A nyelvtanárunk, koreaiak között szokatlanul kövérekés alkatú, jóindulatú férfiú volt. Minden órán álmosággal küzdött, ennek oka a tanárok nagy szellemi és fizikai leterheltsége lehetett. Egyik óráról sokat késett, kimentünk meglesni, hol lehet. A folyosón az egyik ablak előtt állt félálomban imbolyogva. Előfordult, hogy az órán is elaludt, ilyenkor nem zavartuk. Időnkét felriadt és így szólt: *Ilgusio!* 'Olvasson!', majd monoton mormolásunk ismét álomba ringatta.

Csucshe szaszang, a csucshe eszméje

Ez a tanárunk rettentően meglepődött azon, hogy nem ismerjük a *csucshe* (más átírásban *dzsucse*) szót, ő ugyanis azt hitte hazája propagandáján felnőve, hogy a világ haladó népeinek példaképe Kim Ir Szen, és a vezér legfőbb tanítása, a saját erőre való támaszkodás mindenhatóságát hirdető *csucshe* világszerte jól ismert fogalom. A saját erő, a nemzeti büszkeség, az önállóság hirdetése során a külföld szerepe, segítsége jelentéktelenné válik, hiszen minden hazai siker, a háborús győzelem a vezér és a koreai dolgozók eredménye. A szovjet diákoktól megtudtuk, hogy eme eszme jegyében a Phenjan központi helyén levő szovjet hősi emlékmű eltávolítása is szóba került, de az megghiúsult a szovjet elvtársak határozott *nyet* szavát követően.

E logika mentén a japánokat 1945-ben Kim Ir Szen partizánjai verték ki Koreából, a koreai háborúban (1950–1953) aratott győzelem Kim Ir Szen hadvezéri zsenialitásának terméke, a szovjet hadsereg vagy a kínai hadsereg döntő szerepéről nem esik szó. Bizonyos történelmi tényeket tehát sajátosan értelmeznek vagy elhallgatnak. A *csucshe* eszme kapcsán megismer-

kedtünk más kulcsfogalmakkal is. A *szurjong szaszang* 'a vezérség eszméje' azt hirdeti, hogy a proletárdiktatúrában nem elegendő a kommunista párt vezető szerepe, az semmit sem ér a nagy tekintéllyel rendelkező vezér megléte nélkül. Megemlítendő, hogy a koreai nyelv a magyarhoz vagy oroszhoz hasonlóan különbséget tesz a vezető (*ryongdodzsza* vagy *csidodzsza*) és a vezér (*szurjong*) fogalma között. A vezéreszmét tagadó nézeteket revizionizmusnak (*szudzsongdzsui*) nevezik, ami olyan elítélő fogalom, mint az eretnek szó a korai keresztények számára. A *szadedzsui* 'hajbókolás' szó a külföldi hatalmak előtti megalázkodást jelenti a *csibedzsui* 'hegemonizmus' fogalmával együtt, mely utóbbi fogalom a megszületésekor (70-es évek) elsősorban – nyíltan nem kimondva – Kínára és a Szovjetunióra irányult. A *pokkodzsui* szó, amit idegen nyelvű kiadványaikban archaizmusnak fordítanak, a múlt minden kritikát mellőző dicsőítését jelenti: ha például valaki túl sokat emlegeti a régmúlt koreai hadvezéreit, akkor felvetődhet a gyanú, hogy szándékosan nem említi Kim Ir Szen minden korábbi hadvezért fölülmúló zsenialitását. És az gyanús! Északon 35 ezer szobrot emeltek a vezérnek, rajta és családján kívül más koreai személynek nincs köztéri szobra.

Egy érdekes adalék a kultuszával kapcsolatban: hazatérésem után a 70-es években északi pártmunkás delegációnak tolmácsoltam. Az egyik városnézésen felhívtam a figyelmüket a János-hegyre. Egyikük megkérdezte: Kádár János-hegy? Merthogy náluk sok minden Kim Ir Szenről van elnevezve, a központi egyetemük, sőt egy újonnan nemesített virág is, és a portréja ott függ minden tanteremben, sőt a magánlakásokban is.

A *csucshe* eszme a szókincs terén is megvalósul: törekednek arra, hogy az országokra önelnevezésükkel utaljanak, így lett a dél-koreaiban angol

4.kép.

A magyar követség tagjai a szovjet emlékmű koszorúzása után (1970. november 7.). Forrás: Osváth Gábor gyűjteményéből

5. kép.

Kim Ir Szen szobra Phenjanban.
Forrás: wikimedia commons

eredetű Szuphein és Polandu helyett Északon Eszuphanja és Polszukka. Tanárunk büszkén mondta, hogy a mi országunk ezen elv szellemében Vengrija. Mi persze nevetve mondtuk, hogy ez oroszul van. Alig hitte el. A 90-es években végre győzött a csucshe országunk nevében is, főnévként és melléknévként egységesen madzsaru lett: Madzsaru'eszo 'Magyarországon', madzsaru szaram 'magyar ember'. Dél-Koreában maradt az angoltól származó Honggari.

Koreai barátaink nem örültek, amikor a Japán-tenger szót használtuk, mindig kijavították mondván, hogy a helyes neve koreaiul: Tonghe 'Keleti tenger'. A probléma hátterében a japán gyarmati múlt (1910–1945) keserű emléke rejlik. Dél-Korea kérte a külföldi kormányokat, hogy ők is térjenek át erre a névre vagy legalább zárójelben adják meg a koreai névalak fordítását is (angol: *Oriental sea*). Bizonyítékul a legkorábbi európai felfedezők térképeit hozzák fel, azokon többnyire valóban ez az országnév szerepel. A változtatás melletti érvük az is, hogy a Japán-tenger elnevezés csak a 19. század második felétől, Japán megerősödésével párhuzamosan terjedt el.

A saját erőre való támaszkodás szellemében a tankönyveik negligálják a külföld jelentős alkotóit, ha valamelyikről szó esik, akkor a „fogyatékoságaikat” emelik ki. Az 1970-ben kiadott középiskolai *Világtörténelem* tankönyvben a 16–17. századi művészetet néhány sorban ismertetve – a reneszánsz fogalmának említése nélkül – két alkotóról írnak, az egyik Cervantes, aki a győzedelmes burzsoázia képviselőjeként kineveti és bolondnak tartja az idejétmúlt feudalizmust képviselő nemesurat, a másik Shakespeare. Utóbbiról még az sem derült ki, hogy drámaíró volt, csak azt

tudja meg róla az észak-koreai diák, hogy műveiben általános harmóniát, kibékülést hirdet, ami nem helyes, mert az osztályellenséget gyűlölni kell (valószínűleg *A vihar* című drámájára gondolnak, de a címét nem említik). Csak a *Velencei kalmár* címét nevezik meg, amely mű fő erénye a kapitalizmus bírálata. Az alkotások művészi értékeiről, óriási hatásukról a világirodalom fejlődésében nem esik szó.

A *csucshe* eszme születésének korából, a 60-as évekből származik Kim Ir Szen sokat idézett egyik megjegyzése, amikor észrevette, hogy a meglátogatott intézmény falán egy szovjet tájkép reprodukciója lóg: Nincs nekünk gyönyörű koreai tájunk, miért más ország tájait kell csodálnunk?

Az ország elzártságának egyik oka a *csucshe* elv kizárólagos érvényesítésére való törekvés. Ezért valósul meg a külföld szellemi, ideológiai hatásának teljes blokkolása. Külföldi sajtótermékek, könyvek birtoklása tilos Észak-Koreában. Ha külföldön egy északi polgár tévedésből dél-koreai könyvet, napilapot vesz a kezébe, rögtön el kell dobnia, hiszen az eltérő helyesírásból rögtön felismeri, hogy hol keletkezett a szöveg. A könyvesboltokban alig néhány külföldi szépirodalmi mű volt nagy nehezen hozzáférhető, a szocreál főbb művei: Gorkij *Az anya* és Szerafimovics *Vasáradat* című regénye. Megjelent Victor Hugo 1793 című műve, amely a francia forradalom nehéz időszakát ábrázolja, Thomas Hardy *Egy tiszta nő* című regénye, amely a kapitalizmus kritikája. Mindegyik művet terjedelmes előszó vezet be, amelyben rámutatnak a művek erényeire és eszmei fogyatékoságaira. A könyvesboltban néha megtagadták a kiszolgálásunkat mondván, hogy a saját diákjaiknak van szükségük a műre. Megkértük mongol barátunkat,

6. kép.

Pak és Cson a kollégium előtt Kim Ir Szen 60. születésnapján (1972. április 15).
Forrás: Osváth Gábor.

hogy vegye meg a könyvet számunkra; sikerült, mert őt koreainak nézték. Ezek a könyvek igen rossz papíron, silány kötésben jelentek meg eltérően a vezér tetszetős külsejű műveitől.

Szórakozás

Délután 2 után szabadok voltunk, és a lecke elvégzése után sétálhattunk. A városban szabadon kószálhattunk, a vezér rezidenciájának környéke kivétel volt, ott őrbódé és sorompó zárta le az utat. A problémát az jelentette, hogy a szovjet követség filmvetítéseit is ilyen utcán át lehetett megközelíteni, és ilyenkor az északi katonák akadékoskodtak mondván, hogy miért megyünk a szovjet követségre. Végül beengedtek, de a szovjet elvtársak az incidensről értesülve dühöngtek. Vidéki utazáshoz a koreaiaknak rendőrségi engedélyre volt szükségük. Mi csak csoportosan, tanári kísérettel utazhattunk. Útközben 20–30 kilométerenként ellenőrző pontok voltak fegyveres katonákkal, akik megállították és igazoltatták az arra járókat. Még a követségek munkatársainak is be kellett jelenteni vidéki utazásukat. Kim Ir Szen Sztálinhoz hasonlóan három egyforma autó egyikében utazott, és a felvezető motoros jelzésére az összes autónak az út szélére kellett leállnia, még a követségi kocsiknak is.

Nehezen hihetőnek tűnik, de a követségen látott szovjet filmek a koreai filmek mérhetetlen sematizmusához és érzelgősségéhez képest minőségi ugrást jelentettek! Ezt a koreaiak is érezhették. Egyszer útközben az egyik mozi előtt hosszú sort vettünk észre, kiderült, hogy szovjet filmet adnak, ami nem volt gyakori akkoriban a szovjet–koreai kapcsolatok elhidegülése, a *csucshe* politika bevezetése óta. A koreai filmek közül emlékezetes volt a *Kkot'phanun cshonjo* 'Virágárus lány', amelyben a főhős az eladásra szánt csokorban rejti el a japánellenes röplapokat, a *Phi'bada* 'Vértenger', amelynek a címe a japán elnyomás következtében vértengerré vált Koreát jelenti. Ezek és más művek a kínai kulturális forradalom idején, kínai hatásra kialakult koreai forradalmi operák filmváltozatai voltak. Egy népszerű filmben érdekes módon adaptálták *A két Lotti* című híres német ifjúsági regény ikreit. Kumhi és Unhi, a két koreai ikerlány a koreai háború során elszakadt egymástól, egyikük északi, a másik déli állampolgár lett. Csak évekkel később egy külföldi vendégszereplés során találkoznak és ismernek egymásra. A haza egyesítését jelképező találkozás sok nézőt megríkatott.

Elvittek minket az impozáns phenjani úttörőpalotába is, ahol többek között a zenei szakkört tekintettük meg. Az 50-es években szovjet mintára kialakult opera-, balett- és komolyzenei hagyományokból a kulturális életben a 60-as években megvalósult fordulat, a *csucshe* eszme hatásra nem sok maradt. Az európai balett a 60-as évek végére teljesen eltűnt, ennek indoklása az volt, hogy a koreaiak testalkata nem alkalmas a művelésére. Állításukat cáfolja az a tény, hogy ma a pétervári Mariinszkij balett (a volt Kirov balett) vezető férfi táncosa Kim Kimin, egy dél-koreai! Akkoriban vita volt arról is, hogy a nyugati hangszerek (zongora, hegedű) a burzsoá művészet eszközei, ezért haszontalanok, de végül megmaradhattak, viszont az úttörők nem a híres európai zeneszerzők műveit játszották nekünk, hanem ideológiai téren megfelelő kortárs hazai zeneszerzőket. Mára a helyzet némileg javult: a Youtube-on egy észak-koreai előadóművész mesteri szinten játsza Vittorio Monti *Csárdás* című művét. A dzsessz és a popzene hangzásvilágát, hangszereit (elektromos gitár, dob) újabban beépítik a szórakoztató zenébe,

holott régebben az ilyenfajta zenei stílus az USA hanyatló kultúráját szimbolizálta számukra (ugyanakkor továbbra is tabuk a nyugati slágerek). A Kim Dzsongun nevéhez köthető némi enyhülés eredménye volt egy amerikai stílusú gyorsétterem is Phenjanban.

A tanulmányi kirándulások üde színfoltok voltak az egyhangú hétköznapok után. Minden év április 15-én, Kim Ir Szen születésnapján a külföldi diákok autóbuzsós kirándulást tettek (mi is kétszer) a Phenjantól 12 kilométerre levő Mangjongdéba, Kim Ir Szen szülőfalujába, ahol megnézhattuk szalmatető, koreai stílusú szülőházát, a mezőgazdasági eszközöket; a látvány az európai skanzenek megideologizált változatának tűnt.

Több helyen olyan táblákat láthattunk, amelyek arra hívták fel a figyelmet, hogy a fiatal vezér azon a helyen edzette a testét felkészülendő a jövő harcokra. Már az óvodás gyerekek és a kisiskolások is ilyen szellemben nevelődnek, mutatja ezt az úttörőinduló szövege is: *Apánk Kim Ir Szen marsall, / A mi házunk a párt öle, / Mindnyájan testvérek vagyunk, / Nem irigyeljük a világot!* Több más észak-koreai helyszín mellett 1981-ben Benda László egy ilyen elveken működő óvodát és iskolát mutatott be a *Fele köztársaság* című dokumentumfilmjében (a cím sokat mondó). A film gyilkos iróniája miatt az újságírókat kitiltották Észak-Koreából.

Vidéki kiránduláson történt egy érdekes eset. Valerij Koskin, az egyik szimpatikus orosz fiú (sajnos ő sem él már), amikor ebéddidőben az ottani étteremben felszolgálták a hagyományos koreai ételt, indulatosan követelte, hogy európai ételt adjanak. A koreai pincér nem értette, hogy mit akar az orosz, de kisvártatva hozta az európai ebédet: egy vajaskenyeret! Valószínűleg arrafelé vidéken fogalmuk sem lehetett az európai konyháról. A kiborulás magyarázata az lehet, hogy az orosz diákok 5 évig tartó teljes képzésen vettek részt, és az eltelt évek idegi és testi megpróbáltatásai időnként ingerültté tették őket.

7. kép.

*Kim Ir Szen szülőháza előtt
Valerij Koskin, Osváth
Gábor és Pak. Forrás: Osváth
Gábor gyűjteményéből*

Szex

Minden társadalmi rendszerre jellemző a nemi élet kezelésének módja, annak írott és íratlan szabályai. Vannak nagyon prűd kultúrák, ahol a szexet érintő témákról nemigen illik beszélni. Ilyen Észak-Korea is, ahol a szabályok nagyjából megegyeznek a katolikus egyházzal: nemi élet csak a házasság keretében megengedett. Koreában azonban a kötelező, igen megérőltető és hosszú katonai szolgálat kizárja a korai házasság lehetőségét. Az egyetemista fiatalok energiáját a vezér műveinek magolásszerű csoportos tanulása, a gyakori társadalmi munka köti le. Az utcán – ez a régi koreai hagyományokban gyökerezik – szigorú illetlenségnek számít a feleség vagy barátnő testi érintése, a kézfogás például, a nyilvános csókot nem is említve. Az öltözködési szabályok is az erény védelmét szolgálják: a szoknya nem engedi láttatni a térdet, a megengedett hajviseletek száma korlátozott. Az életszínvonal alacsony szintje és egyéb megélhetési gondok miatt a születések száma már nem üti meg a lakosság reprodukáláshoz szükséges minimális 2,1-es születési rátát, a hivatalos adat (2021): 1,9.⁴ Egy északi szülésznő akkoriban így nyilatkozott egy magyar újságírónak: *„Születésszabályozás kizárólag a menstruációs időn alapuló számítás szerint történhet. Minden külső beavatkozást, legyen az biológiai, kémiai vagy mechanikai, károsnak tartunk a nő szempontjából.”*⁵

A szexről, az életnek erről a kellemes vetületéről nagyon nehéz reális képet alkotni a téma tabu volta miatt. A szótárakból kigyomlázták azokat a szavakat, amelyek a nemi élettel kapcsolatosak, az északi kiadású angol-koreai szótárámból hiányoznak például a 'homoszexualitás', 'fogamzásgátló' jelentésű szavak. Amit a szexualitás terén a külföldről hallanak, gyakran eltorzult, hamis információ. Egyik tanárom úgy hallotta, hogy Európában az emberek meztelenül fürödnek a strandon (szerinte a nudizmus általános errefelé), a japán nők pedig állatokkal fajtalankodnak. Napsütéses időben órák után a kollégium udvarán, ahol rajtam kívül senki sem tartózkodott, félmeztelenül napoztam. Az egyik emeleti ablakból rám kiáltottak, hogy azonnal vegyek fel egy inget vagy trikót (a 30-as évekig a magyar strandokon is elvárás volt a trikó a férfiakon!). A vonszani tengerpart strandján a vízben egy drótkerítés volt kifeszítve kb. 100 méter hosszan, annak bal oldalán felirat: „férfiak”, jobb oldalán: „nők”. A helyzet azóta változhatott, hiszen ez 50 évvel ezelőtt történt...

Mi, magyar fiúk, akik mindennap húst kaptunk ebédre (ez ott luxusnak számított és számít ma is), tele voltunk fölös energiával, nem vehettünk részt az északi diákok agyat, testet lestrapáló napi programjában, és próbáltunk megoldást találni, napi futások, futball stb. És persze szétnéztünk a diáklányok között. Kis túlzással elmondhatom, hogy életem legnagyobb „sikerét” Phenjanban értem el ezen a téren. Egy vietnami kislány volt a történés hőse, Sárga Virág utónévre hallgatott, ma már nagymama lehet. A szemben levő vietnami kollégiumban lakott. Az ott lakók nagy szimpátiával övezték az európai diákokat, mert sok jót hallottak a nálunk tanuló vietnami diákoktól az európai „szocialista tábor” Koreához vagy Vietnamhoz képest jóval nagyobb szabadságfokáról. Kim Ir Szen rendszerével szemben

8. kép. (túldalon fent)

Tanulmányi kiránduláson mongol, észak-koreai, bolgár és szovjet diákokkal, elől Pak, R. Ferenc és Osváth Gábor. Forrás: Osváth Gábor gyűjteményéből

9. kép. (túldalon lent)

Találkozás külföldiekkel nemigen látó koreai iskolásokkal egy tanulmányi kiránduláson. Forrás: Osváth Gábor gyűjteményéből

4 A rohamos gazdasági fejlődést produkáló Délben 2021-ben világrekord volt a megdöbbenően alacsony 0,9-es születési ráta; a kapitalizmus a legjobb fogamzásgátló – mondta egy közgazdász.

5 Zalka, M., (1974). *A Csollima szárnya*. Budapest: Kossuth Kiadó, 152.

10. kép.

Angelina és két koreai szobatársa. Forrás: Osváth Gábor.

nekik is komoly fenntartásaik voltak, ezt ki is fejezték, óvatosan persze. A lányok kicsik, kecsesek, igen kellemes arcúak voltak, gyakran mosolyogtak ellentétben a gyakorta mogorva, éber arcot öltő északi társainkkal. Egyik este lehívtam sétálni Sárga Virágot, jött velem a sötét utcákon. Én hosszas habozás után megfogtam a kezét, majd megpuszítottam az arcát! Ő közben remegve suttozta: Kémek, kémek... Tudta, ha rajta kapják, hazaküldik őt is és engem is. Más nem történt, de erre a mai napig hőstettként emlékezem. Egyetlen európai diáklány volt a kollégiumban, 18 évesen érkezett Koreába a mi második tanévünk elején, Angelina volt a neve.

Kedves, finom jelenség volt, nem volt különösebben szép, de esténként – öntudatlanul is egymást váltva – elzarándokoltunk a szobájába egy kis csevegésre és akkor otthon éreztük magunkat. Azóta kétszer is voltam koreai témájú konferencián Szófiában, de az ottani koreai tanszéken senki sem ismerte a nevét. Remélem, még él.

Záró gondolatok

Amikor 1972-ben hazaindultunk, néhány nappal korábban, július 4-én az újságok egy óriási meglepetést keltő, akkor korszakalkotónak gondolt eseményt harangoztak be. A pártlap főcímként harsogta, hogy a koreai háború óta első ízben került sor az északi és déli vezetők közvetlen találkozására: Li Hurak a KCIA (dél-koreai titkosszolgálat) vezetője Phenjanba látogatott. Állítólag még a jól informált szovjet követséget is meglepetésként érte a váratlan vizit. A látogatás eredményeként megszületett közös nyilatkozatban kijelentették, hogy a két tárgyaló fél Korea külső beavatkozástól mentes békés egyesítésére törekszik, amelynek során tiszteletben tartják

egymás társadalmi rendszerét, és az egyesült Korea neve Korjo Konföderatív Köztársaság lesz. A Korjo egy régi dinasztia neve 918 és 1392 között (a dinasztia neve és az országnév régen egybeesett, ebből származott Marco Polo nyomán az európai Korea név). A gond az, hogy ma egyik Koreában sem ezt az országnévet használják, az önelnevezés Északon Csozon, Délen Hanguk; ez utóbbi Észak-Koreában tabuszó, nem írják le sehol, a szótárakban sem szerepel. A Korjo név azért választódott a nyilatkozatban, mert semleges szó, mindkét felet kielégítette.

1972-ben a világsajtó arról cikkezett, hogy a koreai nép vágya, az egyesítés 5–10 éven belül bekövetkezhet. Azóta már 50 év telt el! Észak a mai napig az USA bábá államának tartja Dél-Koreát annak ellenére, hogy 1991. szeptember 17-e óta mindkét ország az ENSZ tagja. A legutóbbi fejlemények, Észak atom- és rakétakísérletei, a fenyegető hadgyakorlatok következtében a két ország kapcsolatai évek óta a mélyponton vannak. Az egyesítés ma szinte lehetetlennek látszik, és ha valamikor meg is valósul, én már biztosan nem érem meg.

Nyilatkozatok

Adatelérhetőségi nyilatkozat. A szerző megerősíti, hogy a mű eredményeit alátámasztó kutatási adatokat a tanulmány tartalmazza.

Összeférhetetlenségi nyilatkozat. A szerző nyilatkozik, hogy összeférhetetlenség nem áll fenn.

Szerzői jogi nyilatkozat. Ez a mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 nemzetközi licenz feltételeinek megfelelően felhasználható. (CC BY-NC-ND 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>